

L'OBRA POÈTICA

DE MIQUEL MARTÍ I POL

I

Miquel Martí i Pol va néixer el 19 de març de 1929 a Roda de Ter (Osona) i va morir a Vic l'11 de novembre de 2003. La seva condició social —neix en una família treballadora— i el marc geogràfic on es desenvolupa la seva vida social i laboral —el poble de Roda de Ter— seran dos factors que determinaran la seva vida i, amb la seva vida, la poesia.

La poesia de Miquel Martí i Pol és una poesia fortament autobiogràfica o, segons l'expressió de la crítica i els estudis poètics contemporanis, la seva és una «poesia de l'experiència». És a dir, un tipus de manifestació poètica que pren en la pròpia experiència personal el material de referència bàsic i essencial que, adequadament elaborat a través del llenguatge, es transforma en matèria poètica i en poesia. Podríem objectar que, ateses les mateixes característiques del gènere poètic, gairebé tota la poesia que s'escriu és poe-

sia de l'experiència, perquè el caràcter líric de la poesia fa que quasi sempre el jo poètic sigui el referent immediat de la veu poètica. Això és així. Però avui, quan parlem de poesia de l'experiència, no solament pensem en el caràcter autobiogràfic d'aquest tipus de poesia, sinó també en un to i un estil de llengua determinats que expliquen i defineixen aquest tipus de poesia i que l'apropen a una certa narrativitat. És a dir, a un tipus de vers on domina un to discursiu i descriptiu que explica els sentiments i les idees, per sobre d'un tipus de vers imaginístic o conceptual que més aviat els suggereix a través d'un ric, complex i, a vegades, hermètic món metafòric que, pel seu propi caràcter personal i tancat, no sempre és fàcil de desxifrar. Que la poesia de Miquel Martí i Pol utilitzi un llenguatge més descriptiu —més narratiu— que conceptual —més filosòfic— ha ajudat d'una manera decisiva perquè la comunicació que el poeta busca amb el lector s'aconsegueixi amb una gran facilitat, i això ha fet d'ell una veritable i feliç excepció en el món de la poesia, ja que avui és el poeta més llegit, conegut i estimat de la poesia catalana contemporània. Al llarg de la història, assolir reconeixement i popularitat ha passat molt poques vegades i amb molt pocs noms —Jacint Verdaguer, Josep M. de Sagarra, Salvador Espriu— i, en cada cas, per causes ben diferents. Per tant, bo serà ara intentar explicar quines són les causes i els motius que han fet de la poesia de Miquel Martí i Pol un referent imprescindible i obligat de la nostra poesia contemporània.

Si hem dit que la seva és una poesia d'arrel autobiogràfica i una poesia de l'experiència, el primer que cal pensar

és que a través de la seva obra descobrim una experiència humana, és a dir, un itinerari vital i humà. En aquest sentit, com hem explicat, la seva classe social i el lloc de naixement són uns condicionants absoluts que marquen les característiques i els límits d'una classe social i una geografia determinada. Però cap d'aquestes dues característiques externes no ens situa davant d'una excepcionalitat específica. Ara bé, són dos determinants importants que tenen per valor tot el contrari de l'excepcionalitat, és a dir, que per la seva quotidianitat poden assolir més aviat un valor de representativitat. La vida de Miquel Martí i Pol no amaga grans fets excepcionals, amb la qual cosa, la seva biografia, tampoc. Però la seva vida és representativa d'una temporalitat concreta, d'un itinerari vital determinat. Així, d'una banda, una vida i una autobiografia comunes que ens acosten l'home i el poeta. D'altra banda, com que tota vida és un itinerari i un itinerari comporta una evolució, ens trobem davant d'una temporalitat concreta. Vida, biografia i temps, però el temps, aquesta temporalitat, pot ser interior i exterior. És a dir, que a través d'aquesta temporalitat podem trobar un temps interior i personal i un temps exterior i col·lectiu o social, amb la qual cosa el caràcter de representativitat de l'obra assoleix una importància més gran.

A través de la poesia de Miquel Martí i Pol descobrim, doncs, una experiència vital concreta lligada, però, a un temps històric determinat. La seva vida, la seva biografia, amb una experiència vital específica, representativa d'una classe i una condició social determinada, no està deslligada

d'un temps històric que ha marcat el devenir de la societat catalana d'aquestes darreres dècades. Diverses representativitats flueixen, doncs, dins d'aquesta obra: la representativitat d'una classe social i del marc geogràfic d'una Catalunya interior genèricament rural però amb una presència industrial que crea una contraposició/contradicció entre els dos mons; una representativitat temporal i històrica que situa aquesta poesia en un context on es debaten idees —religioses, socials, polítiques i nacionals— que també s'incardinen d'una manera prou evident en el discurs i la reflexió poètica que mena el poeta. I per sobre de tot, com hem dit, una representativitat de la quotidianitat humana que es trenca, però, amb una experiència excepcional i única que malauradament l'allunyen del que havien de ser uns camins de normalitat per acarar l'experiència vital del poeta davant una situació límit. Situació que condicionarà el futur d'aquesta vida i, conseqüentment, de la poesia que se'n desprèn i que introdueix una excepcionalitat que diferencia aquesta obra de totes les altres que coneixem. Aquesta excepcionalitat és donada per la malaltia que es declara al poeta a principis dels anys setanta —una esclerosi múltiple— i que, a partir d'aquell moment, es converteix en l'eix i el condicionant absolut de la vida de Miquel Martí i Pol, tal com queda reflectit en la seva poesia. És el referent biogràfic que, interferint en aquesta vida, condiciona i determina el temps futur i personal del poeta i de la seva obra.

Així, Miquel Martí i Pol, de la seva vida, n'ha fet matèria poètica. Però tota vida sempre és evolució, i aquesta

evolució estarà marcada per unes circumstàncies interiors i exteriors que determinaran les diverses etapes d'aquest itinerari vital. Descobrir els factors que expliquen aquests canvis és trobar els condicionants que influeixen en la vida del poeta, i assenyalar-los és establir les diferents claus d'interpretació que ens acosten al millor coneixement de la seva poesia. De manera que ara intentarem establir l'evolució d'aquesta àmplia i extensa obra poètica.

II

L'obra poètica de Miquel Martí i Pol ha seguit un procés d'edició irregular que no es normalitza fins que, l'any 1989, Edicions 62 emprèn de manera sistemàtica i continuada l'edició de tota la seva poesia que, un cop enllestida, abasta quatre volums. Aquesta edició estableix finalment un ordre cronològic estable i fidel que ajuda a llegir i conèixer millor l'evolució d'aquesta obra, i a descobrir i trobar la gran coherència interior que en tot moment ha orientat el procés creador del poeta.

El primer llibre de Miquel Martí i Pol és *Porto la tarda recolzada al braç* (1948-1954), que obre la primera etapa de la seva obra poètica, que es clourà amb *El fugitiu* (1952-1957). Ens trobem en la primera joventut del poeta. La seva poesia, formalment, es fa ressò del neopopularisme i la cançó tradicional, influència del bo i millor de la generació castellana del vint-i-set, que també trobarem en altres poetes catalans del moment. La descoberta de la fun-

ció de la paraula com a veu poètica i com a eina de comunicació amb els altres es fa present en aquests poemes, així com una voluntat de comunió amb els qui el llegeixen.

Però a nivell interior i personal predomina una preocupació que es tradueix en una recerca de si mateix, en la recerca de la seva pròpia identitat humana. És una etapa en què predomina, doncs, una reflexió metafísica i existencial. La necessitat de resposta a molts interrogants es manifesta amb un diàleg amb Déu, amb un requeriment, amb una petició de manifestació, amb un senyal de vida, de la seva presència i del seu poder. L'home perdut a la vida demana a Déu l'ajuda que li cal. Però Déu no respon. El sentit d'orfenesa existencial és, aleshores, absolut, i porta cap a una crisi de fe de la qual l'home només es pot salvar si creu en allò que és viu i present davant seu: la condició humana, amb la qual cosa es comença a desenvolupar el sentit de solidaritat que vol projectar en els altres una possible ètica humanística que doni el sentit a la vida que la pèrdua de la fe religiosa li havia negat. S'obre, doncs, una crisi existencial i metafísica, la sortida de la qual no serà altra que una obertura cap a un sentiment de solidaritat i de comunió amb l'home, actitud que serà l'eix que dominarà bàsicament en tota la segona etapa de la seva obra. Miquel Martí i Pol, fidel, com hem dit, a una temporalitat concreta, recull en la seva obra el fort debat religiós que es vivia en la societat catalana i espanyola dels anys quaranta i cinquanta com una conseqüència de la forta pressió de l'educació religiosa i catòlica que s'havia imposat amb el règim franquista. Aquest debat el recull la seva obra i, la superació, també.